

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Ert dnr M2020/0235
Vårt dnr R-2021-6

Malmö den 12 mars 2021

REMISSVAR: Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning

Avfall Sverige är kommunernas branschorganisation inom avfallshantering. Det är Avfall Sveriges medlemmar som ser till att avfall tas om hand och återvinns i landets alla kommuner. Vi gör det på samhällets uppdrag: miljösäkert, hållbart och långsiktigt. Vår vision är "Det finns inget avfall". Vi verkar för att förebygga att avfall uppstår, att mer återanvänds och att det avfall som uppstår återvinns och tas om hand på bästa sätt. Kommunerna och deras bolag är ambassadör, katalysator och garant för denna omställning.

Avfall Sverige bildades redan 1947 och har omkring 400 medlemmar. Avfall Sveriges medlemmar är kommuner, kommunalförbund, kommunala bolag och kommunala regionbolag inom avfall och återvinning. Deras kunder utgör Sveriges invånare och en stor del av näringslivet. Genom medlemmarna representerar Avfall Sverige Sveriges befolkning. I Avfall Sverige ingår, som associerade medlemmar, cirka 150 tillverkare, konsulter och entreprenörer aktiva inom avfallshantering.

1. Förslagets koppling till Avfall Sveriges generella ståndpunkter

Avfall Sveriges årsmöte har fastställt ett antal ståndpunkter som är vägledande för Avfall Sveriges ställningstaganden och åtgärder för att utveckla avfallshanteringen och kommunernas roller.

Avfall Sverige anser att avfallshanteringen är en väsentlig del av samhällets infrastruktur och att avfallshanteringen ska ge god och behovsanpassad service för medborgare och verksamheter.

Avfall Sverige anser att producenterna har ansvar för utformning av alla de produkter som sätts på marknaden och att avfallshierarkin följs samt ska ha det fulla ekonomiska ansvaret för produkter som omfattas av producentansvaret.

Avfall Sverige anser att plastanvändning i engångsprodukter ska begränsas genom förbud, skatter och avgifter och begränsas till områden där de är nödvändiga, som sjukvården.

Avfall Sverige anser vidare bland annat att

- oxo-nedbrytbara plaster bör undvikas, undantaget plastprodukter i sjukvården,
- nya pantsystem introduceras för att möjliggöra ökad återanvändning och för att säkra en hög insamlingsgrad av plastprodukter som syftar till materialåtervinning
- producenterna bär ansvaret för att utforma produkterna så att återanvändning och återvinning möjliggörs,
- minst 65 procent av plastmaterial i produkter ska materialåtervinnas år 2025, och då menas faktisk återvinning, och 70 procent från år 2030 och
- marknaden för återvunnen plast, fri från miljöfarliga ämnen, stimuleras genom att införa krav på minimiinhåll av återvunnen plast i nya produkter (kvotplikt).

2. Sammanfattning

- Avfall Sverige stödjer i huvudsak förslagen i enlighet med den utredning som nu har remitterats. De delar som inte nämns särskilt här, tillstyrks.
- Miljödepartementets förslag är välkommet och i linje med Avfall Sveriges ståndpunkter. Däremot hade förslagen kunnat vara modigare och mer långtgående, med sikte på såväl måluppfyllelse som att Sverige ska agera föredöme under den akuta miljökris som pågår. Istället synes förslaget ligga nära miniminivån av genomförandet av engångsplastdirektivet. Det finns rättsliga möjligheter att införa ytterligare begränsningar, vilket beskrivs bland annat på sid 136 i förslaget. Även om EU-kommissionen skulle motsätta sig att Sverige planerar för ytterligare restriktioner i syfte att nå de mål EU själv har satt, skulle en sådan sak vara värd att driva.
- Avfall Sverige anser att hela avfallshierarkin måste beaktas av producenterna, vilket innebär att avfall i första hand ska förebyggas. Fler engångsplastprodukter än de föreslagna hade kunnat förbjudas eller begränsas (åtminstone inom en viss angiven tid), fler produkter hade kunnat omfattas av märknings- och informationskrav.
- Avfall Sverige välkomnar de förtydliganden av producentbegreppen som föreslås och att de görs enhetliga med EU-lagstiftningen.
- Av nämnda anledning borde begreppen i engångsplastdirektivet användas där det annars finns risk för oavsiktlig begränsad implementering och tillämpning.
- Avfall Sverige anser att förslaget behöver framhäva att producenterna ska stå för samtliga kostnader för insamlingssystemet, inklusive kostnaderna för administration av gaturenhållningen och avfallsbehandlingen avseende dessa produkter, men även de kostnader som åsamkas kommunernas VA-organisationer.

- Avfall Sverige har redan tidigare välkomnat regeringens förslag att reglera krav på insamling av förpackningsavfall i utemiljöer. Nedskräpningen är ett stort problem och alla möjliga åtgärder måste vidtas för att hämma den. Avfall Sverige anser att förslaget om insamling i utemiljöer bör kompletteras med krav på insamling även i inomhusmiljöer där många människor normalt vistas, såsom infrastrukturpunkter som exempelvis tågstationer, bussterminaler, färjeterminaler och flygplatser.
- Bemyndigandet om avfallstaxan omfattar redan idag kostnader för att informera om sortering och annan avfallshantering, eftersom det är nödvändiga kostnader för insamling och transport samt inför behandling av avfall.

3. Generella kommentarer

Sammantaget kommer Avfall Sverige till slutsatsen att de förslag som nu presenteras i promemorian utgör väsentliga förbättringar jämfört med dagens ordning och förordrar genomförande så snart som möjligt, med hänsyn tagen till de anmärkningar och förslag som lämnas nedan.

I regeringens handlingsplan för en cirkulär ekonomi anges att genomgripande förnyelse och utveckling krävs för att samhället ska kunna ställa om till cirkulära flöden. Innovation är därför avgörande och behöver främjas längs hela värdekedjan. Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Sverige ska gå före. Ambitionen är att staka ut tydliga och långsiktiga spelregler för omställningen till cirkulär produktion, konsumtion och affärsmodeller samt giftfria och cirkulära materialkretslopp.

Mot denna bakgrund får Avfall Sverige framföra följande synpunkter:

Remitterad promemoria föreslår åtgärder för att genomföra EU-direktivet (EU) 2019/904 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön (engångsplastdirektivet). Miljödepartementets förslag är välkommet och i linje med Avfall Sveriges ståndpunkter. Avfall Sverige stödjer i huvudsak förslagen i enlighet med den utredning som nu har remitterats. De delar som inte nämns särskilt här, tillstyrks.

Däremot hade förslagen kunnat vara modigare och mer långtgående, med sikte på att Sverige ska agera föredöme under denna akuta miljökris. Direktivet är ett s k minimidirektiv, som under vissa förutsättningar gör det möjligt för medlemsstaterna att införa strängare krav. Frågan är då varför inte fler åtgärder högst upp i avfallshierarkin föreslås? De nationella åtgärderna begränsas till ett förbud mot att använda plastkonfetti utomhus (som samtidigt blir tydligare straffbelagt som nedskräpning) och producentansvar för portionssnus. Avfall Sverige anser att den remitterade promemorians förslag i stort sett lägger sig på en miniminivå och inte tillnärmelsevis så långtgående för att Sverige ska kunna anses vara ett föregångsland inom området. Promemorian riktar huvudsakligen in sig på konsumtion, information och insamling, istället för att huvudsakligen rikta in åtgärderna på att reglera källan: produkterna.

Det finns rättsliga möjligheter att införa ytterligare begränsningar, vilket beskrivs bland annat på sid 136 i förslaget. Omedelbart förbud mot onödiga engångsplastprodukter bör omfatta fler produkter som förekommer i den marina miljön och som skräp i utemiljön och där det redan idag finns ersättningsmaterial, exempelvis engångstandpetare, tunna plastbärkassar, tuggummi, plastkonfetti, tepåsar (engångspåsar av nylon och annan plast), glasspinnar, slickepinnar och plastförpackningar för godis, snacks och glass, med mera. Även om EU-kommissionen eventuellt skulle motsätta sig att Sverige planerar för ytterligare restriktioner i syfte att nå de mål EU har satt, skulle det vara värt att driva.

Det finns åtminstone inte någon anledning att förbudet mot användning av plastkonfetti utomhus – som ju ändå redan skulle innebära straffbar nedskräpning – ska vänta till våren 2022, istället för att införas den 3 juli 2021.

Förbud inom en viss angiven längre tid borde också kunna införas redan nu för icke nödvändiga engångsplastprodukter där ersättning finns eller kan komma att utvecklas inom en snar framtid, som portionspåsar för te, cigarettfimpar, portionssnus, tuggummi, med flera. Avfall Sverige saknar närmare överväganden om detta i förslaget. Ett uttryckligt förbud ger förutsebarhet och incitament till en snabbare produktutveckling. Exempelvis bör på så sätt förbud mot tvättservetter, som ju redan nu slängs i VA-systemen trots frivillig märkning, kunna meddelas redan nu. Förbud är det effektivaste sättet att stoppa nedskräpning och användning av plast där det finns eller kan utvecklas alternativa material. Ytterligare förbud borde alltså kunna meddelas, att träda i kraft om några år.

Avfall Sverige noterar också att förbuden avser utsläppande på marknaden, inte kompletteras med några tidpunkter då även saluhållande och annat tillgängliggörande för användning förbjuds. Det innebär att plasttops, plasticsugrör med mera kan komma att användas och orsaka nedskräpning under åtskilliga år framöver. Avfall Sverige föreslår att sådana förbud övervägs.

Även märkningskraven med information till allmänheten behöver omfatta fler produkter än de föreslagna. Om exempelvis plastkonfetti ska fortsätta vara tillåtet att sätta på marknaden, behöver åtminstone krävas att förbudet mot användning utomhus tydligt anges på förpackningen och på försäljningsplatser.

En åtgärd som bör övervägas, och som Avfall Sverige lyft i andra sammanhang, är skärpta krav avseende producentansvaret för förpackningsavfall från verksamheter. En stor del av förpackningarna avser osålda produkter. Om verksamheterna åläggs utsorteringskrav, skulle det i sig ge ett starkt incitament till återförsäljare och andra verksamheter att undvika onödiga plastförpackningar och undvika att ta in fler produkter än som kan säljas – för att helt enkelt inte behöva sortera överblivna varor. Sanktioner för bristande utsortering hade alltså gett incitament för att förebygga avfall.

Ett uppvaknande har skett i fråga om hoten mot klimatet, havsmiljön, den biologiska mångfalden och kommande generationers möjlighet till överlevnad och välbefinnande. Allt

fler länder och städer skärper sina krav på utsortering och reglerar marknaden på produktnivå av miljö-, resurs-, nedskräpnings- och klimatskäl. Om regeringen vill verka för *verklig* förändring i enlighet med 2 § klimatlagen (2017:720) och Sveriges strategi för omställning till en cirkulär ekonomi, ska regeringen våga ta tillbaka täten i miljöarbetet. Det är *nu*, i omställningen efter en global pandemi och när EU här öppnar upp för omfattande marknadsreglering, som vi kan göra en verklig förändring i det ohållbara sätt vi producerar och konsumerar.

Vår konsumtion måste minska drastiskt. Innovation, materialåtervinning och materialbyten löser inte miljöproblemen. En orsak till detta är den så kallade rekyleffekten: vi tenderar att konsumera de miljöbesparingar vi gör. En annan orsak är att befolkningsökningen och den ökande konsumtionen "äter upp" miljövinster av energihushållning, minskningen av antalet flegångsmuggar, bränslesnålare fordon, etcetera. Ny teknik och ersättningsprodukter kan köpa oss tid, men snart måste vi på allvar diskutera konsumtionsutrymmet. Det behöver inte resultera i ett minskat välbefinnande, tvärtom. Ett stopp för tillväxten till en nivå som är tillräcklig - *lagom*. Är inte tiden äntligen mogen för det?

4. Specifika kommentarer

Avsnitt 3 – Bakgrund om plast

Det inledande avsnittet med bakgrund till regleringen, har huvudsakligen fokus på återvinning av plast, men förebyggande av avfall är det högst prioriterade steget i den avfallshierarki som fastställs i avfallsdirektivet. Förebyggandedelen av begreppet cirkulär ekonomi nämns exempelvis inte i avsnitt 3.6. Detta efter att ha konstaterat att plastproduktionen förväntas att återigen fördubblas under de kommande 10 åren, och med den även de klimatpåverkande utsläppen. Det är en mycket liten del av det utsorterade plastavfallet som faktiskt och bevisligen återvinns och ändå ökar användningen kraftigt trots producentansvar. Här ska man betänka, att fossilindustrin sannolikt söker en ersättningsmarknad för oljan när den inte längre får avsättning som bränsle. Promemorian konstaterar också att den låga efterfrågan på plastavfall delvis beror på det låga priset på ny plast. Uppenbarligen ingår inte plastens miljökostnader i priset. Det är kommande generationer som får betala priset. Detta måste beaktas när producenterna invänder mot de kostnader förslagen innebär.

Under nämnda förutsättningar räcker det inte med en kraftigt ökad återvinning för att hindra en allvarlig miljöpåverkan. De nya produkterna på marknaden äter upp miljövinsten. Fokus bör därför vara på minskad konsumtion, förebyggande av plastavfall och en begränsning av mängden ny plastråvara in på marknaden genom bland annat materialförbud och kvotplikt.

Avsnitt 5.1 – Begrepp

I förslaget har använts en annan beskrivning av behållare som används för livsmedel som är avsedda att konsumera direkt. Det remitterade förslaget har en snävare och mer oklar

lydelse. Den avser endast behållare för snabbmat, medan direktivets ordalydelse är vidare och avser såväl snabbmatsbehållare som behållare för *andra måltider* och alla livsmedel (utom särskilt undantagna sådana) som är avsedda att konsumeras direkt. Det snävare begreppet ”mat” föreslås istället för den vidare legaldefinitionen *livsmedel*. Livsmedel definieras i artikel 2 i förordning (EG) nr 178/2002 som alla ämnen eller produkter som är avsedda att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor (med vissa undantag).

EU-kommissionen arbetar med att utarbeta riktlinjer om plastprodukter för engångsbruk, bland annat vad som avses med livsmedelsbehållare. I engångsplastdirektivet anges att exempel på livsmedelsbehållare är snabbmatsbehållare eller lådor för måltider, smörgåsar, wraps och sallader med kall eller varm mat eller behållare för livsmedel som innehåller färska eller bearbetade livsmedel som inte kräver någon ytterligare beredning, såsom frukter, grönsaker och efterrätter. Exempel på livsmedelsbehållare som inte bör anses vara plastprodukter för engångsbruk är livsmedelsbehållare med torkade livsmedel eller livsmedel som säljs kalla och som kräver ytterligare beredning, behållare som innehåller livsmedel i mängder som är större än en enskild portion och enportionsbehållare för livsmedel som säljs i mer än en enhet (flerpack av behållare).

Livsmedelsbegreppet omfattar exempelvis sockervadd, popcorn och godis, som normalt sett inte brukar anses vara mat eller snabbmat. Avfall Sverige kan inte av direktivet utläsa att sådant livsmedel inte omfattas av definitionen. Oavsett avsikten, finns det en risk med att omformulera bestämmelsen på det sätt som föreslås. Lösgodisbehållare kan svårligen definieras som matlådor, men ingår i direktivets definition *livsmedelsbehållare*. Det borde åtminstone anges en legaldefinition av begreppet matlåda som täcker direktivets formulering. Med den föreslagna lydelsen utesluts ett stort antal behållare som omfattas av ordalydelsen i direktivet. De verksamheter som omfattas av kraven är livsmedelsföretag, som bedriver livsmedelsanläggningar. De är vanligen väl insatta i livsmedelslagstiftningens definitioner, som grundar sig i EUs livsmedelsförordningar. Det finns därför en tydlig fördel med att använda definitioner ur livsmedelslagstiftningen.

Ordalydelsen i tvingande krav har stor betydelse vid en rättslig prövning. Avfall Sverige anser därför att valet av begreppen *mat* och *matlåda* samt att begreppet *andra måltider* utesluts, riskerar att innebära en underimplementering av engångsplastdirektivet.

Om andra livsmedel än vad i allmänhet bedöms vara ”mat” inte omfattas enligt EU-kommissionens kommande vägledning, anser Avfall Sverige att det inte hindrar Sverige att se till att svensk lagstiftning täcker även engångsbehållare avsedda för andra livsmedel.

Ett begrepp som eventuellt behöver en legaldefinition är *återanvändbar*. Det är inte självklart vad som menas; räcker det att den kan användas en gång till? Det bör exempelvis ställas krav på återvinningsbarhet efter avslutad livscykel, om dessa är av plast.

Förbud mot oxo-nedbrytbar plast tillstyrks.

Förbuden mot engångsplastprodukterna avser utsläppande på den svenska marknaden. Det bör kompletteras med förbud mot saluhållande inom en viss tid därefter. Dels kan produkter som satts på marknaden vara kvar i lager under flera år, dels är tillsynen över att utsläppandeförbudet upprätthålls svår att genomföra fullt ut. Verksamhetsutövare kan genom egen import och saluhållande/användning komma att använda förbjudna engångsplastprodukter under lång tid utan att Naturvårdsverket uppmärksammas och kan utföra tillsyn. Överträdelse av utsläppandeförbudet är svårbevisat. Lokal tillsyn över ett saluhållandeförbud kan antas vara mycket effektivare, eftersom datumet för tillgängliggörande på svenska marknaden inte behöver fastställas. Ett alternativ kan också vara att kommunernas miljönämnder kan få en lagstadgad uppgift om att rapportera förekomsten av förbjudna engångsplastprodukter i handeln, på motsvarande sätt som de har rapporteringsplikt som del av kontrollen över receptfria läkemedel.

Avsnitt 5.2 - Producentbegreppet

Avfall Sverige tillstyrker föreslagen utvidgning av producentbegreppet till den som yrkesmässigt, från ett land utanför Sverige, säljer produkterna till en privatperson i Sverige. Som nämns i promemorian har dock tillsynsmyndigheten begränsade – om några – möjligheter att rikta krav mot en aktör i ett annat land. Inom EU ska ett ombud fullgöra kraven. Även om förelägganden och förbud skulle kunna meddelas även till en aktör utanför EU, är möjligheten till beivrande genom sanktioner minimala. Avfall Sverige delar bedömningen att frågan behöver utredas vidare, men vill påtala att om dessa ”friåkare” visar sig utgöra ett problem, bör användningsförbud bli aktuellt för särskilt skadliga engångsplastprodukter, alternativt en förpackningsavgift vid egenimport från utanför EU.

Avsnitt 6 – Parallella författningar: Tobakslagen

Förordningen om producentansvar för tobaksvaror, portionssnus och filter föreslås ha en bestämmelse som påminner om regleringen i den s k tobakslagen. Som konstateras i förslaget, finns det i tobakslagen bestämmelser om marknadsföring och rökförbud. Dessa måste tas hänsyn till, vid bland annat den föreslagna insamlingen av fimpar. Avfall Sverige utvecklar detta under avsnitt 10.

Avsnitt 7.1 och 7.2 Förbud mot vissa plastprodukter

Begreppet medicintekniska produkter innefattar produkter som används inom alla delar av hälso- och sjukvården och de används ofta också av enskilda för egenvård och som hjälpmedel. Exempel på medicintekniska produkter är plåster och kontaktlinsprodukter. Åtminstone plåster är inte ovanlig i nedskräpningssammanhang utomhus och i VA-systemen. Även om produkterna är undantagna engångsplastdirektivet borde åtminstone märknings- och informationskrav övervägas för medicintekniska produkter av plast, i de fall de återkommer i nedskräpningssammanhang.

Förbud inom en viss angiven längre tid bör också införas redan nu för engångsplastprodukter där ersättningsmaterial redan finns i begränsad omfattning eller kan komma att utvecklas inom en snar framtid, som portionspåsar för te, cigarettfimpar, portionssnus, tuggummi, med flera. Ett uttryckligt förbud ger förutsebarhet och incitament

till en snabbare produktutveckling. Exempelvis bör på så sätt förbud mot plasttvättserverter, som sannolikt kommer att fortsätta att slängas i VA-systemen trots märkning, kunna meddelas redan nu. Förbud är det effektivaste sättet att stoppa nedskräpning m m där det finns eller kan utvecklas alternativa material.

Allt fler länder inför förbud mot plastpåsar av miljöskäl: främst p g a nedskräpningen, men även för att minska klimatpåverkan. Avfall Sverige vill upprepa att tunna bärkassar bör förbjudas, åtminstone inom en övergångstid. Ersättningsprodukter finns. Det handlar egentligen bara om att återinföra äldre vanor. I torghandeln kan frukt och grönt läggas i korgar för att vid vägning och betalning läggas i en gemensam påse. Kunder kan ta med egna bärpåsar. Samma sak gäller förpackningar, vilket Avfall Sverige kommer att återkomma till vid översyn av producentansvaret för förpackningar. Livsmedel inplastas allt oftare av handeln, till och med bananer trots att det inte behövs av hygienskäl. Flergångspack av frukt och grönt är engångsplast som blir allt vanligare som ersättning av lösvikt, vilket leder till såväl förpacknings- som matspill: När exempelvis en av tio apelsiner i flerpaket är dålig så slängs hela påsen/nätet, dessutom oftast i förbränningsfraktionen. Här orsakar plastförpackningen alltså matspill i flera led.

Avfall Sverige noterar också att förbuden avser utsläppande på marknaden, som inte kompletteras med några tidpunkter då även saluhållande och annat tillgängliggörande för användning förbjuds. Det innebär att plasttops, plasticsugrör med mera kan komma att användas och orsaka nedskräpning under åtskilliga år framöver. Avfall Sverige föreslår att sådana förbud övervägs.

Avsnitt 7.3 – Förbud mot konfetti utomhus m.m.

Omedelbart förbud mot onödiga engångsplastprodukter bör omfatta fler produkter som förekommer i den marina miljön och som skräp i utemiljön och där det redan idag finns ersättningsmaterial, exempelvis engångstandpetare och plastomslag runt enstaka tandpetare, tunna plastbärkassar, tuggummi, plastkonfetti, glasspinnar, slickepinnar och även plastförpackningar som för godis, snacks och glass (enligt Håll Sverige rent kommer nästan 30% av skräpet från godis, snacks och glass).

Det finns åtminstone inte någon anledning att förbudet mot användning av plastkonfetti utomhus – som ju ändå redan skulle innebära straffbar nedskräpning – ska vänta till våren 2022, istället för att införas den 3 juli 2021.

Avsnitt 7.4 Begränsning av plastinnehåll i muggar

I promemorian föreslås ett förbud mot att släppa ut engångsmuggar med mer än 10 procent plast på den svenska marknaden. Det innebär att problem med klimatpåverkan och spridning av plast i naturen kvarstår för tillåtna muggar med lägre plastinnehåll. Kunderna kan dessutom uppfatta muggarna som gjorda av nedbrytbart material och känner inte till att de har vätskebarriär av plast. Hamnar dessa engångsmuggar i naturen kommer plastbeläggningen på insidan med tiden att sönderdelas till mikroplast. Blandade material i

förpackningar motverkar också en ökad materialåtervinning. 2019 lanserade Stora Enso en engångspappersmugg helt utan plast.

Avfall Sverige efterlyser stöd till promemorians påstående om att ”Användningsområdena för engångsmuggar som innehåller plast är många”, vilket används som underlag för att föreslå ett undantag från förbudet att släppa ut engångsmuggar som innehåller mer än tio procent plast på den svenska marknaden. Vi har svårt att se sådana användningsområden. Ett användningsområde som kom upp i Kretslopp och Vattens utredning 2019 om hur Göteborgs Stad kan minska användningen av engångsmaterial var muggar för urinprov. Det visade sig dock att det finns alternativ i form av särskilda muggar för urinprov varför dryckesmuggar inte behöver användas för detta ändamål. Om det inte finns nödvändiga användningsområden för engångsmuggar med plastbeläggning anser vi att undantag inte ska godtas. Förbud mot plastbelagda engångsmuggar från 1 januari 2024, bör beslutas.

Utredningen föreslår inte förbud mot engångsmatlådor/livsmedelsbehållare med mer än 10 procent plastinnehåll eftersom man bedömer att det ibland finns behov av matlådor som innehåller mer än tio procent plast för att få en bra hållbarhet hos maten. Det vore önskvärt med en precisering av dessa behov som underlag till påståendet. Det finns redan engångspapperslådor på marknaden helt utan plastbeläggning liksom förstås flergångslådor. Utredningen föreslår dessutom styrmedel för att öka användningen av flergångslådor. Om inte absolut nödvändig användning av engångspapperslådor med plastbeläggning kan styrkas, eller undantag anges för specifika produkter, anser Avfall Sverige att även dessa ska förbjudas.

Enligt engångsplastdirektivet ska medlemsländerna på ett ambitiöst och bestående sätt även minska förbrukningen av engångslock av plast till muggar och matlådor / livsmedelsbehållare. Utredningen föreslår dock inget förbud mot engångsplastlock eller något annat styrmedel för att minska förbrukningen av engångsplastlock.

Förutom förbudet mot lock av expanderad polystyren, som tillstyrks, saknar Avfall Sverige följande i förslaget:

- Förslag om förbud mot onödiga plastlock. Här avses exempelvis plastlock på godishinkar (som enkelt kan ersättas med påsar) och andra behållare som kunden har fyllt själv och därför känner till innehållet. Förbud bör åtminstone gälla sådana behållare som inte innehåller vätska.
- En bedömning av utvecklingsmöjligheterna för marknaden att ta fram lock som innehåller under 10 procent plast. Det är med största sannolikhet inte omöjligt, varför ett förbud mot engångslock med över 10 procent plastinnehåll skulle kunna föreslås av utredningen att träda i kraft om några år.

Avsnitt 8.1 – Tillhandahållande av återanvändbara muggar och lådor för livsmedel
Avfall Sverige välkomnar förslaget, med de justeringar som anges i kursiv stil, om att den som på den svenska marknaden tillhandahåller dryck i en engångsmugg eller *livsmedel inklusive snabbmat* i en engångsmatlåda *eller annan engångsbehållare* ska erbjuda

möjlighet att få drycken eller livsmedlet serverat i en återanvändbar sådan, vidta effektiva åtgärder så att dessa och deras lock roterar flera gånger och på försäljningsstället informera konsumenter om möjligheten att få drycken eller *livsmedlet* serverad i en återanvändbar mugg, matlåda *eller annan behållare*, om miljöpåverkan och fördelarna med en minskad förbrukning av engångsmuggar och engångsförpackningar för snabbmat *och andra livsmedel*.

Förslaget kommer bidra positivt till uppnåendet målet om att minska avfallet. Eftersom de som tillhandahåller livsmedel och dryck i engångsbehållare ska tillhandahålla återanvändbara behållare kommer det uppstå ett behov av samordning så att de återanvändbara behållarna kan användas på många ställen, till exempel genom gemensamma pantsystem i likhet med RECUP och REBOWL som utvecklats i Tyskland. Förhoppningsvis är lagförslaget ett tillräckligt incitament för att detta ska ske. Kretslopp och vatten har i Göteborgsregionen under flera år arbetat med att främja minskat användande av engångsmaterial bland annat genom pilotprojekten Engångsfritt Kulturkalas, Avfallssnålt äldreboende, förskola, skola och kontor och uppskalning av resultaten. Det behövs, som utredningen påpekar, uppföljning av om kravet på rotation är tillräcklig eller ytterligare styrmedel behövs.

Det behövs en definition av ”återanvändbara muggar och matlådor” för att undvika att muggar och lådor av för dålig kvalitet, som kan misstas för engångsartiklar och därför slängs av konsumenten. Av definitionen bör framgå minimiantal gånger som lådan och muggen ska kunna återanvändas. Det måste vara mer än ett fåtal gånger. Kriterier som maskindiskbarhet, vilken sorts plaster, andra material och tillsatser de får innehålla, krav på funktion, hållbarhet och återvinningsbarhet efter avslutad livscykel bör framgå.

Det behöver också i föreskrift eller dylikt preciseras en miniminivå för hur informationen på försäljningsställena ska ske för att undvika att informationen blir allt för rudimentär, något som observerats vid motsvarande informationskrav till följd av införandet av EU:s regler om plastpåsar genom den svenska förordningen om plastpåsar i Sverige. Vissa butiker har som information satt upp ett minimalt klistermärke som knappt syns.

Förslaget om att tillhandahålla återanvändbara muggar och lådor gäller enligt förslaget den som tillhandahåller dryck i en engångsmugg eller snabbmat i en engångsmatlåda på den svenska marknaden, men informationsplikten avser ”försäljningsstället”, vilket synes utesluta försäljning genom upphandling/inköp, dels annan plats där livsmedlet tillhandahålls och kunden har möjlighet att göra ett val. Avfall Sverige bedömer att kravet på att tillhandahålla återanvändbara muggar och lådor även gäller offentlig måltidsverksamhet, exempelvis för den mat och dryck som skickas från centrala tillagningskök till skolor, förskolor, äldreboenden, andra boenden och till brukare inom hemtjänsten. Det är dock av vikt att detta klarläggs.

Att köpa kaffe med påfyllning och fylla på sin egen kopp, bedöms varken ohygieniskt eller annars i strid med livsmedelslagstiftningen. Arbete för att det ska kunna vara möjligt, utan

att riskera kontaminering och överträdelse av livsmedelsreglerna, har redan skett för exempelvis Malmöfestivalen. Pandemin har dessutom gjort verksamheter och kunder medvetna om vikten av tydliga hygieniska rutiner. Det bör utnyttjas. Kunder bör så långt lämpligt få möjlighet att, om serveringsställets utrymme och utformning tillåter det, kunna ta med egna livsmedelsbehållare och få dem påfyllda. Livsmedelsverket bör ta fram en tydlig vägledning om hur påfyllnad av kunds medhavda livsmedelsbehållare ska kunna ske på lämpligast sätt, vilket de lokala tillsynsmyndigheterna förslagsvis kan göra berörda verksamheter uppmärksamma på. Såväl livsmedels- som miljötillsynen ligger ju lokalt på en och samma förvaltning, vilket gör samordningsmöjligheterna uppenbara.

Plastanvändningen beräknas fördubblas inom den närmaste tioårsperioden, om inte tillräckliga åtgärder görs. Avfall Sverige välkomnar målet om att förbrukningen av muggar och matlådor som är engångsplastprodukter ska ha minskat med 50 procent år 2026 jämfört med förbrukningen år 2022, men anser att sannolikheten att målet kan nås ökar med de förslag till justeringar av förslagen som anges i vårt yttrande.

Avsnitt 8.2 – Undantag från kravet på tillhandahållande

Avfall Sverige avstyrker förslaget om undantag från att tillhandahålla återanvändbara muggar och matlådor/livsmedelslådor, så som det är utformat.

Att byta material minskar inte mängden avfall. Papper är visserligen ett material som görs av förnybar råvara och har lägre klimatpåverkan per viktenhet, men som vid produktionen medför stor påverkan på såväl den biologiska mångfalden som klimatet. Det primära målet måste vara att minska mängden avfall. Risken är att aktörerna går över till pappersprodukter och inte vidtar några åtgärder för att minska mängden avfall, vilket vore mycket olyckligt.

Avfall Sverige förutsätter att undantaget för ”den som på svenska marknaden tillhandahåller” färre än 100 (från 2024) respektive 50 (från 2026) muggar och lådor per dag som verksamheten är öppen under ett kalenderår, räknas per ansvarig organisation (livsmedelsföretag) och inte per försäljningsställe (livsmedelsanläggning). Bestämmelserna är oklara och samma begrepp som i livsmedelslagstiftningen bör användas, för en tydlig rättstillämpning. Särskilt som kravet är sanktionerat med miljöstraffavgift, måste detta vara tydligt. Om varje livsmedelsanläggning avses, anser Avfall Sverige att undantaget uppenbarligen är för högt satt.

Undantaget och dess utformning gör kravet svårt att följa upp i tillsynen. En överträdelse som sanktioneras med miljöstraffavgift ska vara uppenbar. Bevisbördan för att överträdelse skett ligger på tillsynsmyndigheten. Här gäller alltså inte miljöbalkens omvända bevisbörda. För att styrka att verksamheten inte omfattas av undantaget, krävs att tillsynsmyndigheten själv gör en resurskrävande kontroll av lager av engångsprodukter, inköpshandlingar, kvitton eller bokföring. Det bör övervägas om undantaget istället ska kopplas till exempelvis årsarbetskrafter eller omsättning, där uppgifterna ändå ska redovisas enligt annan lagstiftning. Även sanktionsavgifternas storlek kan kopplas till

årsomsättningen, jämför exempelvis utformningen av sanktionsavgifter i livsmedelsförordningen (2006:813).

Avsnitt 9 – Utökat retursystem

Förslaget genomför kraven i engångsplastdirektivet, dock med ett tidigare datum än vad direktivet kräver.

Returpack har valt att öppna upp pantsystemet för fler produktgrupper för vilka det är valbart för producenterna att ansluta sina förpackningar. De produkter som just nu kan anslutas frivilligt till pantsystemet är saftprodukter, dvs inte konsumtionsfärdig dryck, och juicer med ett bär-, frukt- eller grönsaksinnehåll på över 50 procent. För juicer med mindre innehåll krävs att förpackningen ingå i ett retursystem, vilket har inneburit att pappersförpackningar bytts ut till plast. En studie bör genomföras för att undersöka detta. Om det visar sig att kravet medfört en försämring bör Sverige verka i EU för att juiceprodukter exkluderas ur retursystemet.

Avsnitt 10 – Nya och utökade producentansvar

Avfall Sverige välkomnar nya producentansvar för vissa tobaksvaror och filter, våtservetter och ballonger och hade gärna sett det omfatta ytterligare engångsplastprodukter som tuggummi. Som anförts ovan anser Avfall Sverige också att förbud, som träder i kraft inom ett antal år, mot att på marknaden släppa ut sådana engångsplastprodukter borde kunna meddelas redan nu. Detta åtminstone där det redan idag finns alternativ design eller alternativa material, som för våtservetter. Att ha ett datum när förbudet träder i kraft, låt vara att det inte träder i kraft förrän om exempelvis fem år, ger incitament till att ta fram ersättningsprodukter – nytt material eller en ny design. Plast används eftersom det är billigt. Det kan visserligen antas att flergångsprodukter som tillverkas av annat än plast blir dyrare, men det snarare stärker än motverkar cirkularitet. Flergångsprodukter behöver gynnas även ekonomiskt, i relation till engångsprodukter.

Det blir en utmaning att få producenterna att uppfylla ansvaret på ett sätt som fungerar och undviker alla de problem som finns med andra producentansvarssystem, bland annat att miljökostnaderna inte internaliseras i produktens pris och istället drabbar kommunerna. Exempelvis måste det fulla kostnadsansvaret för information till allmänheten åläggas producenterna.

Enligt engångsplastdirektivet ska producenterna stå kostnaderna

- för insamlingen av avfall från dessa produkter som slängs i offentliga system för insamling, inbegripet infrastruktur och drift av denna samt påföljande transport och behandling av avfallet samt
- för att städa upp och därefter transportera och behandla skräp från dessa produkter.

Avloppssystem är ett insamlingsystem för spillvatten och dagvatten. I förstnämnda hamnar ofta våtservetter och orsakar stor skada, i sistnämnda hamnar stora mängder fimpar och portionssnus som följer med till reningsdammar och recipient. I direktivet

anges också att vissa plastprodukter för engångsbruk hamnar i miljön till följd av olämpligt bortskaffande via avloppssystem, vilket dessutom kan orsaka stora ekonomiska skador på avloppsnätet genom att pumpar täpps till och rörledningar blockeras. Avfall Sverige anser att detta är kostnader som ska täckas av producenterna för dessa engångsplastprodukter och räknas med i renhållningskostnader som kommunerna har och ska ersättas för.

Avsnitt 10.2 – Producentansvar filter och tobaksprodukter

Vad gäller frågan om insamling så ser Avfall Sverige att det finns oklarheter hur förslagen förhåller sig till krav på begränsning av hälsorisker och exponering i lagen om tobak och liknande produkter (tobakslagen).

Rökfria miljöer skyddar mot att utsättas för tobaksrök. De rökfria utomhusmiljöerna enligt tobakslagen är bland annat utomhusområden i anslutning till kollektiva färdmedel och entréer till lokaler och andra utrymmen som allmänheten har tillträde till. Kravet på insamlingssystem som samlar in fimpar ”där många människor normalt vistas” kan alltså inte sättas upp inom eller i omedelbar närhet av dessa områden, utan behöver stå på ytterligare ett avstånd. Avfall Sverige kan anta att det blir en utmaning för producenterna och kommunerna att komma överens om lämplig placering av insamlingsbehållarna.

Avfall Sverige tillstyrker att nedskräpningsavgiften ska baseras på mängden filter eller varor med filter som producenten släpper ut på svenska marknaden, och fördelas till kommunerna efter antalet invånare, med möjlighet att söka ytterligare ersättning.

Producenterna skulle kunna bidra till en minskad avgift genom minskad plastnedskräpning. Detta kan producenterna påverka genom exempelvis utbyte av plasten i filtren till ett annat material och genom utökad information och service gentemot kunderna. Exempel kan vara städkampanjer, askkoppar utanför återförsäljningsställen och/eller gratisexemplar av bärbara askkoppar i ett pantsystem eller något liknande.

Vid diskussion om kostnaderna för insamlingen, bör hållas i åtanke att syftet med producentansvaret är att miljökostnaderna ska drabba förorenaren och internaliseras i produktkostnaden.

Avsnitt 10.3 – Utökning av producentansvaret förpackningar – insamling utomhus

Avfall Sverige har redan tidigare välkomnat regeringens förslag att reglera krav på insamling av förpackningsavfall i utemiljöer. Nedskräpningen är ett stort problem, förutom att det motverkar materialåtervinning, och alla möjliga åtgärder måste vidtas för att hämma den. Avfall Sverige anser att förslaget om insamling i utemiljöer bör kompletteras med krav på insamling även i inomhusmiljöer där många människor normalt vistas, såsom infrastrukturpunkter som till exempel köpcentrum, tågstationer, bussterminaler, färjeterminaler och flygplatser.

Avfall Sverige tillstyrker förslaget att retursystem för plastflaskor och metallburkar ska tillhandahålla insamlingskärl för insamling i utemiljöer och även att producentansvaret ska omfatta fler muggar.

Avfall Sverige vill göra en liten korrigerande av påståendet att insamlingen av avfall från insamlingskärl på platser utomhus täcks via skatteintäkter eller avfallstaxan. Inte i något fall som Avfall Sverige känner till, täcks detta av avfallstaxan, utan gatuhållningen bekostas av skatteintäkter (även så i fråga om Trafikverkets ansvar för väghållning). Det kommunala ansvaret för gatuhållningen och insamlingskärl utomhus regleras framförallt av lagen om gatuhållning och skyltning, som med fördel borde moderniseras och arbetas in i miljöbalken respektive plan- och bygglagstiftningen.

Samtidigt som detta förslag är på remiss, pågår en utredning rörande hur ett utökat producentansvar bör utformas, vari bland annat ska analyseras och efter behov föreslås förtydliganden av kraven på utsortering och insamling i utomhusmiljöer och på matserveringar. Särskild hänsyn ska tas till utmaningarna i att uppnå materialåtervinningsmålen för plastförpackningar. Det är Avfall Sveriges förhoppning att utredningarna kompletterar varandra.

Avsnitt 10.4 - renhållningsavgifter

Förslaget i fråga om avgifter för att bekosta städningen av produkter som skräpats ner på platser utomhus tillstyrkes, utom i fråga om att kommunen ska kunna göras återbetalningsskyldig om kostnaderna för renhållningen visat sig vara lägre än vad som betalats ut. Återbetalningsskyldigheten motverkar då effektivitet, som de mer kostnadseffektiva åtgärderna att stoppa skräpet så nära källan som möjligt. Istället bör avgiften nästkommande år kunna sänkas. Producenterna har möjlighet att påverka kostnaderna genom att exempelvis påverka kunderna, ersätta plasten i produkterna med nedbrytbart material eller utveckla flergångsfilter.

Underlaget för kostnadsberäkningen är mycket osäkert, men bör kunna förbättras löpande efter införande av ersättningssystem och ett enhetligt rapporteringssystem. Som Avfall Sverige anför ovan, bör kostnaderna för nedskräpning och renhållning via kommunens avloppssystem kunna räknas med. Våtservetter och fimpar orsakar stora kostnader för VA-organisationerna. Avfall Sverige befarar också att administrationen kring rapporteringen kan bli belastande för kommunerna. Idag ansvarar oftast en annan del av kommunens organisation för gatuhållningen än för hämtningsansvaret för kommunalt avfall. Helt eller delvis används underentreprenörer för städning och sopning av gator och parker. Organisation, budgetering och kostnadsberäkning ser olika ut i olika kommuner. I lokala gatuhållningsföreskrifter kan kommunen ha gett fastighetsägare i ansvar att hålla rent på trottoarer m m i anslutning till fastigheten. Statistikinhämtningen kan alltså ha helt olika förutsättningar i olika kommuner. Det är av vikt att systemet blir så tydligt, enkelt och lättadministrerat som möjligt. För övrigt ansvarar Trafikverket, inte kommunerna, för renhållning längs statliga vägar och dessas rastplatser.

Avsnitt 10.6 – Ytterligare minimikrav: mål, ombud m m

I fråga om fimpar, portionssnus och förpackningar som är engångsplastprodukter ska målet vara att nedskräpningen utomhus ska ha minskat med 50 procent vid den skräpmätning som ska utföras år 2030 jämfört med den skräpmätning som ska utföras år 2024. I fråga om ballonger och våtservetter ska målet vara att nedskräpningen utomhus ska vara försumbar. Även detta mål ska vara uppfyllt år 2030. En minskning av nedskräpningen utomhus ger mindre mängder plastskräp till dagvattensystemet och innebär att avfallet i fråga istället har förebyggts eller lämnats in före behandling, i dessa fall framförallt förbränning.

Avfall Sverige anser att det även ska finnas mål som avser en minskning av nedskräpning till spillvattensystemet. Förutom miljönyttan, skulle det ge ytterligare incitament för producenterna att, i enlighet med direktivets minimikrav, bära det ekonomiska ansvaret för avfallshanteringsledet under en produkts hela livscykel.

Avsnitt 10.6.3 och 10.6.4 – Ombud och ”friåkare”

För ett effektivt producentansvar måste det finnas möjligheter att utöva tillsyn över producenten, anger utredningen. Avfall Sverige håller med.

Naturvårdsverket tar upp frågan om tillsyn över producenternas rapporterade uppgifter i *Genomförande av engångsplastdirektivets rapporteringskrav* (NV-05475-19, kap 5.2.2). Enligt skrivelsen bedriver Naturvårdsverket idag begränsad tillsyn över rapporterade uppgifter på grund av övergången mellan förordningarna och brist på uppgifter om producenter. Den 1 januari 2021 kommer den nya förpackningsförordningen att träda i kraft fullt ut, vilket innebär att Naturvårdsverket kommer att ha tillgång till ett register över alla producenter och krav på att alla insamlingssystem för förpackningar ska ansöka om tillstånd eller anmäla sig till Naturvårdsverket. Lagstiftningen kommer att förtydliga rollerna och ansvaren, vilket kommer att underlätta uppdraget att bedriva tillsyn, skriver Naturvårdsverket.

Det konstateras dock i remitterat förslag, att det finns begränsade möjligheter att bedriva tillsyn mot en verksamhet som inte befinner sig i eller har ombud i Sverige eller i EU. Redan möjligheten att få in uppgifter om producenterna som är tillräckliga för att identifiera dem och ge möjlighet till beslut och delgivning av beslut, kan vara svårt. Vad gäller delgivning av beslut har svenska myndigheter, som behöver delge i utlandet i ett mål eller ärende, oftast möjlighet att själva ansöka om bistånd med delgivning. Detta görs direkt hos den utländska motparten med stöd av relevant internationell överenskommelse, om sådan finns för det aktuella landet. Länsstyrelsen Stockholm är Centralmyndigheten för internationell delgivning och har mer information om detta på sin hemsida. Att ett beslut har rätt adressat och blir delgivet, garanterar förstås inte att producenten kommer att efterkomma beslutet, eller att sanktioner kommer att kunna drivas in.

Ovanstående är exempel på svårigheterna med att genomföra tillsynen, vilket borde tas hänsyn till när kraven utformas: de ska vara möjliga att beivra. Naturvårdsverket har

aviserat att myndigheten har för avsikt att genomföra ett tillsynsprojekt under 2021 med fokus på att hitta metoder för att systematiskt identifiera friåkare, både svenska och utländska. Inom projektet ingår det att utöva tillsyn på ett urval av producenter för att kontrollera om och hur de lever upp till sitt producentansvar.

Om förekomsten av produkter från sk friåkare blir avsevärt, om systemet med ombud inte fungerar och tillsynen inte kan beivra överträdelser, bör utredas exempelvis obligatorisk förpackningsavgift vid egenimport från länder utanför EU.

Avfall Sverige rekommenderar att det utreds om kommunerna ska få i uppdrag att rapportera brister i efterlevnaden av producentansvaret (märkning m m) till Naturvårdsverket, antingen frivilligt i ett tillsynsprojekt eller tvingande enligt lag, på liknande sätt som i 21 § tredje stycket lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel. Finansieringen behöver i så fall säkerställas, liksom ett administrativt enhetligt och effektivt rapporteringssystem.

Avsnitt 11 och 12 – Märkning och information

Avfall Sverige tillstyrker förslaget om krav på märkning och information, men anser att kraven ska utvidgas enligt följande:

- Märkningskrav även för tuggummi.
- Märknings- och informationskrav även för plastkonfetti (om det inte förbjuds i sin helhet), men även krav på upplysning om att *användning utomhus är förbjuden*. Annars kan ifrågasättas om förbudet kommer att få någon verkan.
- Begreppet engångsplastlock till ”matlådor” för ”snabbmat” utesluter engångsplastlock till t ex lösgodisbehållare, så som Avfall Sverige anfört ovan. Begreppen behöver omarbetas.
- Krav på information om miljöpåverkan etc, ska inte bara gälla plastbärkassar utan även tunna plastbärkassar (vägg tunnare än 15 mikrometer). Avfall Sverige, som i första hand vill se ett förbud mot tunna bärkassar (se 10.4) avstyrker alltså att dessa ska undantas från informationskravet. Tunna plastbärkassar orsakar betydande nedskräpning och stor skada i marin miljö.
- Kravet om att informera om återanvändbara alternativ bör gälla för fler produkter än de föreslagna, exempelvis menskopp och tygbindor istället för bindor och tamponger, flegångskasse istället för engångskasse, ätbart godis istället för tuggummi, lösvikt istället för förpackningar, tygvimplar och pom poms för flegångsansvändning istället för ballonger, lössnus istället för portionsnus, bivaxfolie, eller tallrik som förebyggande alternativ till flexibla omslag, pipa eller sluta röka istället för filter. Detta krav är i linje med EU:s avfallshierarki och bedöms vara en verksam information med stor räckvidd i och med att den ges på själva produkten.

Kommunerna har krav på sig att informera hushåll om hur de kan förebygga avfall. Många gånger är det svårt att nå hushållen med sådan information och den kommer då ofta när avfallet redan har uppstått. Ett krav på producenterna att märka produkterna med information om avfallsförebyggande skulle på ett effektivt sätt komplettera kommunernas information.

Avfall Sverige anser att en närmare utredning bör göras om eventuellt fler engångsplastprodukter åtminstone ska omfattas av krav på märkning och information, exempelvis tepåsar.

Avfall Sverige anser även att det behöver vara tydligare var informationen ska lämnas: på försäljningsstället, vilket vid e-handel är web-annonsen.

Avsnitt 14 och 15 – Förbättrad materialåtervinning för förpackningar, ökad användning återvunnen plast

De svenska målen för materialåtervinning framgår av förpackningsförordningen. Vid bedömningen av om målen är uppfyllda, räknas idag det som har samlats in för materialåtervinning, inte det som faktiskt materialåtervunnits. Detta är en stor brist och felinformation i dagens system. Efter revideringen av förpackningsdirektivet har EU ställt krav på att endast förpackningsavfall som går in i ett materialåtervinningsförfarande och faktiskt upparbetas till produkter, räknas som materialåtervunna. Den verkliga materialåtervinningsgraden är alltså betydligt lägre än vad som rapporterats.

Nya beräkningar över verklig materialåtervinning, kommer att medföra höjda krav på åtgärder. Förutom behovet av kraftiga åtgärder för avfallsförebyggande genom bland annat övergång till produkter som kan återanvändas, behöver mängden av de många olika sorternas plaster på marknaden minska eftersom situationen nu försvårar materialåtervinningen. Det gäller förstås inte bara förpackningar, utan även skyltar, möbler och andra produkter av plast. Plastråvaran behöver standardiseras och/eller produktkrav minimeras i fråga om vilka plastsorter som ska användas, på minst EU-nivå.

Avfall Sverige välkomnar att det införs kvotplikt, för att säkerställa en marknad för plastavfall och återvunnen plast och minska användningen av ny plastråvara. Detta behöver säkerställas genom tillsyn, inte bara med kemisk analys, utan också tidvis genom revision där produkten och materialet följs uppåt i leveranskedjan genom granskning av handlingar som beställningar, avtal, fakturor och betalningsbekräftelser och genom samverkan med myndigheter hos leverantörer och återvinningsindustrin.

Avsnitt 18 - Tillsynsansvar

Naturvårdsverket ska ansvara för tillsynen i fråga om förordningen om engångsprodukter, liksom Naturvårdsverket har tillsynsansvaret i fråga om producentansvarsförordningarna i övrigt. Utöver detta har länsstyrelserna tillsynsansvar för producentansvaret och avfallshanteringen avseende de miljöfarliga verksamheter som länsstyrelsen har tillsynen

över (2 kap 30 § miljötillsynsförordningen). Kommunerna har, genom en självständig kommunal nämnd för miljöfrågor, tillsynen över avfallshanteringen i sig (26 kap 3 § tredje stycket miljöbalken) och *utöver* detta även tillsyn över bl a avfallshanteringen och resursförbrukningen i miljöfarliga verksamheter som inte är tillståndspliktiga. Samma nämnd har även tillsyn enligt livsmedelslagstiftningen, vilket vanligtvis utförs av särskilda livsmedelsinspektörer. Kommunerna föreslås nu få ansvaret för att utöva tillsyn över hur kravet på att tillhandahålla återanvändbara muggar och matlådor för snabbmat och informationskravet för plastbärkassar lokalt uppfyller kraven.

Den lokala tillsynen som ska bedrivas av kommunerna blir viktig för efterlevnaden. Tillsynen kommer kräva ökade insatser från kommunerna men kan eventuellt samordnas med exempelvis livsmedelstillsynen, som dock finansieras enligt en separat taxa enligt livsmedelslagen. Naturvårdsverket bör ge ut tillsynsvägledning.

Idag finns genom den kommunala miljönämnden redan lokalt tillsynsansvar med sanktionsmöjligheter (vitesförelägganden) mot verksamheter som inte sorterar enligt fastställda sorteringsanvisningar i lagstiftningen och de kommunala avfallsföreskrifterna. Den tillsynen är dock ovanlig, särskilt gentemot verksamheter som inte räknas som anmälnings- eller tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter: dagligvaruhandeln, restauranger, caféer, hotell, köpcentrum, skolor, idrottslokaler, med mera.

Tillsynen är ett viktigt styrmedel för kommunerna för att nå målen på avfallsområdet. Av Naturvårdsverkets vägledning och föreskrifter (NFS 2020:6) om kommunala avfallsplaner och förebyggande och hantering av avfall, framgår att kommunen ska identifiera vilka styrmedel kommunen har för att bland annat minska mängden avfall i verksamheter. För att uppnå målet att komma högre i avfallshierarkin kan det vara lämpligt att vid tillsyn kontrollera om verksamhetsutövare sorterar avfallet i enlighet med avfallshierarkin och kraven i miljöbalken. Mål och åtgärder för tillsyn i den kommunala avfallsplanen bör samordnas med kommunens tillsynsplan och miljöplan och andra relevanta planer och strategier, anger Naturvårdsverket vidare.

Avsnitt 20 – Straffansvar och miljöstraffavgifter

Avfall Sverige tillstyrker straffansvar (penningböter) för nedskräpning / nedskräpningsförseelse även då gärningen är ringa.

Förslagen om miljöstraff tillstyrks. Erfarenheter får utvisa om beloppen behöver justeras för att sanktionerna ska ha avsedd effekt.

Avsnitt 21 – Renhållningsavgift ”ska kunna tas ut för att informera om avfallshandling”

Avfall Sverige ställer sig frågande till förslaget om att renhållningsavgiften ska ”få” omfatta information till hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för om avfallshandling. I förslaget anges att det idag inte finns något uttryckligt stöd för detta och att det ska klargöras att avgiften ska kunna omfatta sådana åtgärder samt

att kommunen bör få meddela motsvarande föreskrifter i förhållande till verksamhetsutövare.

Att informera om avfallshantering ingår redan i bemyndigandet. Information om hur avfall ska sorteras är en nödvändig kostnad för renhållningen, för insamlingen, transporten och inför behandlingen av avfall. Bestämmelsen behöver inte införas och om den införas, måste motiveringen ändras. Anledningen till behovet av det tidigare tillägget om att avgiften får omfatta avfallsförebyggande åtgärder och information var att uppgifterna inte avsåg *avfall* och därför inte kunde anses innefattas i befintligt bemyndigande.

Avsnitt 22 - Ändringar i miljöbalken

Ett nytt uttryck införs: producentansvarsorganisation, vilket tillstyrks. Avfall Sverige välkomnar särskilt att avfallsförebyggande inkluderas i uppgifterna för en producentansvarsorganisation, och att erforderliga lagändringar görs för att reglera detta.

I 15 kap 15 § MB föreslås att katalogen över de olika producentansvaren tas bort. Detta öppnar för regeringen att förordningsvägen besluta om nya producentansvar och även ta bort producentansvar, utan att riksdagen involveras. Som exempel så skulle regeringen med denna reglering kunna införa ett producentansvar som inte följer av EU-lagstiftningen. Avfall Sverige menar att detta äventyrar långsiktighet och förutsebarhet i avfallslagstiftningen.

För fortsatta kontakter i dessa frågor hänvisar vi till Andrea Hjärne, senior miljöjurist, andrea.hjarne@avfallsverige.se, telefon 040-35 66 13, 07

Med vänlig hälsning,
Avfall Sverige

Lars Stjernkvist
Ordförande

Tony Clark
Vd